

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 28 februari 1941 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om dyrtidstillägg å blindhetsersättning, m. m. dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 7 februari 1941 dagtecknad proposition, nr 41, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om dyrtidstillägg å blindhetsersättning,

dels medgiva, att det för budgetåret 1940/41 anvisade förslagsanslaget till Ersättning åt blinda m. m. må få tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för utbetalning för första halvåret 1941 av de i författningsförslaget omförmälda dyrtidstilläggen å blindhetsersättningar.

dels ock till Ersättning åt blinda m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 1,900,000 kronor.

Det framlagda förslaget till förordning är av följande lydelse:

Förordning om dyrtidstillägg å blindhetsersättning.

Häriigenom förordnas som följer:

1 §.

Den som åtnjuter blindhetsersättning skall under år 1941 av statsmedel erhålla dyrtidstillägg därå med belopp, motsvarande en sjättedel av blindhetsersättningens belopp för året.

Dyrtidstillägg utbetalas halvårsvis å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Tillägg, som förfaller till betalning tidigare än under kalenderhalvårets sista månad, utgår med oförändrat belopp, även om blindhetsersättningen upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden infaller. Dyrtidstillägg utgår icke, där blindhetsersättning upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Bestämmelserna i förordningen om blindhetsersättning skola, där ej annat följer av 1 §, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen att med-

dela de närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I anledning av propositionen har i andra kammaren väckts en motion, nr 244, av herr *Senander m. fl.* I motionen hemställes, att riksdagen måtte besluta godkänna ett av pensionsstyrelsen framlagt förslag till reglering av blindhetsersättningen och att dyrtidstillägg i enlighet med vad som föreslagits i propositionen måtte utgå på de i pensionsstyrelsens förslag angivna beloppen, samt alternativt, att de nu föreslagna dyrtidstilläggen måtte höjas så, att tre extra månadsersättningar utbetalas som tillägg på nu gällande blindhetsersättningar.

Propositionen och motionen hava, såvitt angår förslaget till förordning, hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. I övrigt har propositionen hänskjutits till statsutskottet.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för propositionen ävensom för det i motionen framställda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

I propositionen lämnas till en början en redogörelse för gällande författningsbestämmelser angående blindhetsersättning, folkpensionering, invalidunderstöd och kommunala pensionstillskott. Utskottet får hänvisa till denna redogörelse, som återfinnes å sid. 3—5 i propositionen.

I skrivelse den 16 april 1937 (nr 147) hemställde riksdagen, att en allsidig och förutsättningslös utredning måtte verkställas, huruvida till blindhetsersättning berättigade personer genom ändringar i lagen om folkpensionering eller på annat sätt kunde beredas en förbättrad ekonomisk ställning, samt att de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda, måtte framläggas för riksdagen. Kungl. Maj:t anbefalldes den 23 april 1937 pensionsstyrelsen att verkställa utredningen.

Pensionsstyrelsen avlämnade den 23 december 1938 utredning i ärendet jämte förslag till vissa ändringar i förordningen om blindhetsersättning. Pensionsstyrelsen diskuterade närmare fem olika alternativ samt förordade för sin del, att ändringar skulle vidtagas i förordningen om blindhetsersättning av den innebörd, att ersättningen skulle såväl höjas som ortsgaderas på sådant sätt, att dess belopp i de olika ortsgrupperna skulle utgöra 600, 750 och 900 kronor.

Med skrivelse den 28 november 1940 framlade pensionsstyrelsen en inom styrelsen verkställd utredning rörande de vägar, som kunde vara framkomliga för att med hänsyn till levnadskostnadsstegringen förbättra folkpensionerna. Därvid föreslogs dyrtidsförhöjning med två extra månadsutbetalningar årligen. I utredningen behandlades även spørsmålet om dyrtidstillägg under år 1941 å blindhetsersättningar.

Efter att hava erinrat om att rätten till blindhetsersättning icke vore förknädd med behovsprövning i egentlig mening anförde pensionsstyrelsen:

För det övervägande antal till blindhetsersättning berättigade personer, vilka sakna egen inkomst eller åtnjuta endast obetydlig sådan, finnes även möjlighet att erhålla tilläggspension eller invalidunderstöd och således även dyrtidstillägg härå enligt föreslagna grunder, i den mån blindhetsersättningen jämte eventuell annan inkomst icke lägger hinder i vägen. Beträffande blindhetsersättning torde sålunda icke samma skäl för ett generellt dyrtidstillägg föreligga som i fråga om folkpension och invalidunderstöd. Å andra sidan är det emellertid, med hänsyn till arten av de blindas lyte, uppenbart, att de nödvändiga levnadskostnaderna för dem i regel uppgå till väsentligt högre belopp än levnadskostnaderna för de flesta på grund av sjukdom eller ålder arbetsförmögna personer. Det synes därför skäligt att även beträffande blindhetsersättningen företaga en dyrtidsförhöjning med ett eller två månadsbelopp.

Dyrtidstillägg å blindhetsersättning borde helt bekostas av staten. Kostnaden för utbetalning av dyrtidstillägg, motsvarande en månadsutbetalning av blindhetsersättning, uppskattade pensionsstyrelsen till 135,000 kronor. — Skulle styrelsens förslag till dyrortsgradering av blindhetsersättningen genomföras, syntes anledning att bevilja dyrtidstillägg å de sålunda förhöjda ersättningsarna, åtminstone till en början, icke föreligga.

Över pensionsstyrelsens utredningar hava yttranden avgivits av vissa myndigheter och sammanslutningar.

I det av socialvårdskommittén den 4 januari 1941 avgivna yttrandet över pensionsstyrelsens utredning den 23 december 1938 har *socialvårdskommitténs majoritet* anført följande:

Kommittén, som erhållit i uppdrag att företaga en översyn över socialvårdens olika grenar, läser icke kunna underlåta att även upptaga förordningen om blindhetsersättning till granskning. Det kan heller icke bortses från att skäl förefinnas för att jämväl andra personer med stadigvarande lyte böra komma i åtnjutande av samhällelig hjälp i särskilt för dem avpassade former. I en rationellt utformad socialvård böra dessa förhållanden beaktas och socialvården i allmänhet mera differentieras än vad som nu är förhållandet. Vid en avvägning av understödsbeloppen för personer, som hava svåra lyten, bör uppenbarligen tillses, att i möjligaste mån enhetliga grunder tillämpas. Kommittén är av dessa skäl tveksam om lämpligheten av att nu genomföra en förändring av blindhetsersättningen, som innebär en förhöjning av ersättningsbeloppen, och i samband därmed genomförande av en dyrortsgruppering. Kommittén är visserligen ense med pensionsstyrelsen därom, att vid utmätande av blindhetsersättningens belopp viss hänsyn bör tagas till skilda orters levnadskostnader, men det vill synas kommittén, att med ett genomförande av denna förbättring bör anstå till dess förordningen blivit föremål för en närmare granskning.

Socialvårdskommitténs majoritet förordade med anledning därav, att — i avbidan på kommitténs fortsatta utredningar — personer, som uppbure blindhetsersättning, skulle erhålla dyrtidstillägg i likhet med vad som föreslagits i fråga om folkpensionärerna.

Reservanterna i socialvårdskommittén ansågo, att de blindas ställning borde förbättras genom dyrortsgradering av blindhetsersättningen i enlighet med 1938 års förslag och icke genom dyrtidstillägg.

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkten 48) har Kungl. Maj:t på hemställan av chefen för socialdepartementet föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet till Ersättning åt blinda m. m. för budgetåret 1941/42 beräkna ett förslagsanslag av 2,000,000 kronor.

Enligt av pensionsstyrelsen meddelade uppgifter utgjorde antalet till blindhetsersättning berättigade personer 3,219 den 30 juni 1939, 3,220 den 31 december 1939 samt 3,197 den 30 juni 1940.

Föredragande departementschefen, statsrådet Bergquist, har i propositionen anfört följande:

»Såsom i statsverkspropositionen anförts synes en höjning av den ersättning, som för närvarande utgår till de blinda, vara av omständigheterna påkallad. För genomförande av en sådan höjning äro enligt de utredningar, som verkställts av pensionsstyrelsen, olika vägar möjliga. Valet synes mig böra stå mellan förslaget om dyrortsgradering och samtidig höjning av blindhetsersättningen till 600, 750 och 900 kronor i de olika ortsgrupperna, å ena sidan, samt förslaget om dyrtidstillägg, å den andra. I nuvarande läge delar jag den uppfattning, åt vilken majoriteten inom socialvårdskommittén givit uttryck, att man under pågående omfattande utredningsarbete inom socialvården icke bör vidtaga åtgärder, vilka kunna föregripa kommitténs blivande förslag. Med hänsyn härtill synas för närvarande endast sådana anstalter böra vidtagas, att de blinda erhålla ett skäligt tillägg till blindhetsersättningen såsom kompensation för den av nu rådande krisförhållanden föranledda levnadskostnadsstegringen.

Beträffande folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag har förslag förut, genom proposition nr 20, framlagts om beviljande av dyrtidstillägg, som motsvara två månadsutbetalningar av de olika förmånerna. Nämnda proposition har numera godkänts av riksdagen. Jag anser mig nu böra föreslå enahanda tillägg till blindhetsersättningen. Bestämmelser härom hava upptagits i ett förslag till förordning om dyrtidstillägg å blindhetsersättning, avfattat i nära överensstämmelse med det genom propositionen nr 20 framlagda förslaget till lag om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag. Närmare redogörelse för detaljerna i förordningsförslaget synes mig icke erforderlig.

Nu ifrågavarande dyrtidstillägg lärer böra bestridas i samma ordning som blindhetsersättningen, d. v. s. helt av statsmedel. Den första halvårsutbetalningen av dyrtidstillägget torde kunna äga rum redan i mars månad. Den andra utbetalningen synes lämpligen kunna verkställas i november. Föreskrifter om tiden och ordningen för utbetalningarna torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Kostnaderna för varje månadsutbetalning kunna, såsom pensionsstyrelsen anført, beräknas uppgå till omkring 135,000 kronor. Såvitt angår bestridandet av kostnaderna under första halvåret 1941 torde riksdagens medgivande böra inhämtas, att för budgetåret 1940/41 beviljat förslagsanslag till Ersättning åt blinda m. m. skall få tagas i anspråk därför. Kostnaderna för andra halvåret 1941 synas däremot böra belasta det för budgetåret 1941/42 beräknade förslagsanslaget till samma ändamål.

Anslaget till Ersättning åt blinda m. m. för nästa budgetår har med tillämpning av nu gällande ersättningsgrunder av pensionsstyrelsen uppskattats till 1,600,000 kronor. Med hänsyn till att styrelsen därvid räknat med viss nedgång i antalet ersättningsberättigade, under det att faktiskt en mindre ökning av antalet inträtt, synas mig skäl icke föreligga att, under förutsättning av oförändrade grunder för ersättningen, frångå det för innevarande budgetår anslagna beloppet 1,650,000 kronor. Då kostnaderna för dyrtidstillägg för andra halvåret 1941, såsom nyss angivits, synas kunna beräknas till 135,000 kronor samt då det förefaller sannolikt, att nu ifrågavarande anslag kan komma att belastas med kostnader för dyrtidstillägg även under första halvåret 1942, torde anslaget för nästa budgetår böra upptagas med ett avrundat belopp av 1,900,000 kronor.»

I likhet med departementschefen anser utskottet en höjning av den ersättning, som för närvarande utgår till de blinda, vara av omständigheterna påkallad. Utskottet ansluter sig till det i propositionen framlagda förslaget, att denna höjning skall erhålla karaktären av en kompensation för den ökning av levnadskostnaderna, som inträtt till följd av det rådande krisläget. Utskottet kan alltså icke biträda det i motionen II: 244 framställda yrkandet, att en dyrortsgradering av blindhetsersättningen nu bör genomföras.

Utskottet.

I propositionen föreslås, att tillägg till blindhetsersättning skall utgå med belopp, som motsvarar två månadsutbetalningar. Förslaget ansluter sig härutinnan till vad som tidigare under riksdagen beslutats beträffande dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag. Enligt utskottets mening är det lämpligt, att dyrtidstillägg beträffande olika former av sociala understöd utgår efter så likartade grunder som möjligt. Med hänsyn härtill kan utskottet icke förorda bifall till det i motionen framställda alternativa yrkandet, att dyrtidstillägget skall utgå med belopp motsvarande tre månadsutbetalningar.

Icke heller i övrigt har propositionen föranlett erinran från utskottets sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att det genom förevarande proposition framlagda förslaget till förordning om dyrtidstillägg å blindhetsersättning måtte av riksdagen antagas;

2) att riksdagen måtte

dels medgiva, att det för budgetåret 1940/41 anvisade förslagsanslaget till *Ersättning åt blinda m. m.* må få tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för utbetalning för första halvåret 1941 av de i det föregående omförmälda dyrtidstilläggen å blindhetsersättningar,

dels ock till *Ersättning åt blinda m. m.* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 1,900,000;

3) att motionen II: 244 måtte anses besvarad genom vad utskottet under 1) och 2) hemställt.

Stockholm den 27 februari 1941.

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från statsutskottet: herrar *Asplund*, *Bernhard Nilsson*, *Torsten Ström*, *Eriksson* i Stockholm, *Isacsson* och *Hansson* i Rubbestad; samt

från andra lagutskottet: herrar *Norman*, *Linnér*, *Holstenson*, fröken *Hesselgren*, herr *Hage* och fru *Nordgren*.
